

«ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ІМІДЖУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
ІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Гайворонська міська рада
Український державний центр національно-патріотичного виховання,
краєзнавства та туризму учнівської молоді (м. Київ)
Департамент культури та туризму
Кіровоградської обласної державної адміністрації (м. Кропивницький)
Відділ культури, туризму та культурної спадщини
Гайворонської міської ради Кіровоградської області (м. Гайворон)
Національний авіаційний університет,
кафедра міжнародного туризму та країнознавства (м. Київ)
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
кафедра географії та методики її навчанням (м. Умань)
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського,
кафедра географії (м. Вінниця)
Федерація спортивного туризму України (м. Київ)
Асоціація збереження історії залізниць України (м. Київ)
Комунальний заклад «Гайворонський краєзнавчий музей»
Гайворонської міської ради Кіровоградської області (м. Гайворон)
Комунальна установа «Гайворонський центр професійного розвитку
педагогічних працівників» Гайворонської міської ради Кіровоградської області (м. Гайворон)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ТУРИСТИЧНИЙ БРЕНД
ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО
ІМІДЖУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД»,**
*яка проводиться в рамках Всеукраїнського туристичного
фестивалю залізничної ретро-техніки «ГАЙ ГУДЕ»*

26-28 травня 2023 року

Гайворон
2023

УДК – 338.48(477.65)(06)

T86

*Затверджено до друку науково-методичною радою
КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників»
Гайворонської міської ради
(Протокол № 2 від 12 травня 2023 р.)*

Редакційна колегія:

Пошенко Ю. В. – заступник міського голови з питань діяльності виконавчих органів (соціальна сфера); **Касьяненко В. О.** – директор КУ «Гайворонський центр професійного розвитку педагогічних працівників» Гайворонської міської ради (відповідальний редактор); **Браславська О. В.** – доктор педагогічних наук, професор, зав. кафедри географії та методики її навчання, УДПУ імені Павла Тичини; **Денисик Г. І.** – доктор географічних наук, професор кафедри географії ВДПУ ім. М. Коцюбинського; **Колотуха О. В.** – доктор географічних наук, професор, зав. кафедри туризму та авіаційних перевезень, ЛА НАУ (заступник відповідального редактора); **Ситник О. І.** – кандидат географічних наук, доцент, УДПУ імені Павла Тичини (відповідальний секретар); **Соболенко А. А.** – начальник відділу культури, туризму та культурної спадщини Гайворонської міської ради; **Хлевнюк О. Я.** – директор КЗ «Гайворонський краєзнавчий музей» Гайворонської міської ради; **Петричук О. І.** – науковий консультант Eurotec KONEČNÝ, Чехія (технічний секретар).

T86 *Туристичний бренд як чинник формування позитивного іміджу територіальних громад: яка проводиться в рамках Всеукраїнського туристичного фестивалю залізничної ретро-техніки «ГАЙ ГУДЕ» зб. матеріалів II Всеукр. наук.- практ. конф. (м. Гайворон, 26-28 трав. 2023 р.) / Гайворонська міська рада, Департамент культури та туризму Кіровоградської обласної державної адміністрації, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини [та ін.]; [редкол.: Пошенко Ю. В., Касьяненко В. О., Браславська О. В. [та ін.]. Умань: Візаві, 2023. – 267 с.*

До збірника матеріалів конференції ввійшли доповіді та тези, якими охоплено широкий спектр географічних досліджень туристського спрямування. Під час роботи конференції висвітлено такі питання: дослідження історичної спадщини Гайворонщини, видатні краєзнавці регіону; геотуризм як можливість пізнання унікальності регіону; теоретичні, методичні та організаційні основи спортивного туризму; сучасні аспекти розвитку зеленого туризму Гайворонщини; стан туристської інфраструктури Гайворонщини: проблеми і перспективи.

УДК – 338.48(477.65)(06)

©Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини, 2023

ЗМІСТ

<i>Пошенко Ю. В., Ситник О.І.,</i> ТУРИСТИЧНИЙ ПРОДУКТ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	7
<i>Баранюк О.М., Бабичєва В.,</i> ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ПРИ РОБОТІ ГІРНИЧОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	17
<i>Баранюк О.М., Кобилівська Д.О.,</i> ВИРОБНИЦТВО БІОГАЗУ ЯК ДЖЕРЕЛО ПІДВИЩЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СПРОМОЖНОСТІ ГРОМАДИ	21
<i>Барвінок Н.В.,</i> АДАПТАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ КРИЗИ СПРИЧИНЕНОЇ ГЛОБАЛЬНИМИ БЕЗПЕКОВИМИ ФАКТОРАМИ	24
<i>Бейдик О.О.,</i> ЛЮДМИЛА ПРОЦЕНКО – ВИДАТНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ КРАЄЗНАВЕЦЬ ТА ІСТОРИК-АРХІВІСТ	30
<i>Бейдик О.О., Арсененко І.А., Донець І.А., Комлев О.О.,</i> НАОЧНО-УЯВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІЙ ОСВІТІ	35
<i>Бейдик О.О., Спичя Р.О., Шишка М.М.,</i> КАРСТОВІ ВОДОЙМИ ПІВНІЧНОГО ПОДІЛЛЯ ЯК ЕКО- ТУРИСТСЬКІ ОБ'ЄКТИ	40
<i>Беркова О.П.</i> ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	47
<i>Браславська О.В., Озерова Л.А., Комаренко К.В.,</i> ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	53
<i>Войтків П.С., Іванов Є.А.,</i> ВОДОГОСПОДАРСЬКЕ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ В МЕЖАХ ВЕЛИКОМОСТІВСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ ЧЕРВОНОГРАДСЬКОГО РАЙОНУ	56
<i>Врадій О.О.</i> ВПЛИВ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИХ АСПЕКТІВ РЕКРЕАЦІЙНО- ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИ НА ФОРМУВАННЯ ГАРМОНІЙНОЇ ОСОБИСТОСТІ	61
<i>Горобець Л.А.,</i> ГОДОНІМИ МІСТА ГАЙВОРОН	68
<i>Гришко С.В., Прохорова Л.А., Непша О.В.,</i> ГЕОЛОГІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК РІЗНОВИД НАУКОВОГО ТА ПІЗНАВАЛЬНОГО ТУРИЗМУ	72
<i>Гродзіцька Т. М.</i> ТАНЦЮВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ГАЙВОРОНЩИНИ	76
<i>Гродзіцька Т. М.</i> ХРОНІКА ПОДІЙ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ІСТОРІЇ РОДИНИ МАЛЮТИ ОЛЕКСАНДРИ СЕРГІЇВНИ	82

<i>Грушкевич В.О.,</i> ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ КОМІРНИЙ – ВИДАТНИЙ КРАЄЗНАВЕЦЬ ТА ДОСЛІДНИК ГАЙВОРОНЩИНИ.....	86
<i>Давидюк В. М.,</i> ЗАРОДЖЕННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО СПОЛУЧЕННЯ В МІСТІ УМАНЬ.....	90
<i>Денисик Г.І., Клименко К.В.,</i> ЧИННИКИ ОСТЕПНІННЯ ЛАНДШАФТУ ЗАПЛАВИ ПІВДЕННОГО БУГУ.....	94
<i>Денисик Г.І., Канський В.С., Канська В.В., Денисик Б.Г.,</i> ТУРИСТИЧНО-ДИЗАЙНЕРСЬКЕ ОБЛАШТУВАННЯ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ.....	97
<i>Дудник І.М.,</i> ОСОБЛИВОСТІ ЛОКАЛЬНИХ ТУРИСТИЧНИХ ДЕСТИНАЦІЙ (НА ПРИКЛАДІ М. ГАЙВОРОН).....	102
<i>Дутчак С.В.,</i> ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТУРИСТСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ.....	107
<i>Капленко І. П., Беркова О. П.</i> ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА РОЗВИТОК ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ЗА ОСТАННІ 5 РОКІВ: АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА.....	117
<i>Касьяненко В.О.,</i> ОЛЕКСА ПОВСТЕНКО - УРОЖЕНЕЦЬ ГАЙВОРОНЩИНИ, ЯКИЙ ВРЯТУВАВ СОФІЮ КИЇВСЬКУ ВІД ЗНИЩЕННЯ РАДЯНСЬКИМИ ВІЙСЬКАМИ.....	122
<i>Кілінська К.Й., Смик О.С.,</i> ТУРИСТИЧНИЙ ІМІДЖ РІДНОГО КРАЮ (НА ПРИКЛАДІ САДГІРСЬКОГО РАЙОНУ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	127
<i>Кобилівська Д.О</i> ПРОБЛЕМИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ, ВИКЛИКИ ДЛЯ ГРОМАД....	132
<i>Колотуха О.В., Миргородська О.Л., Олексин М.П.,</i> ОРОГРАФІЧНІ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТСЬКІ РЕСУРСИ СЕРЕДНЬОГО ПРИДНІПРОВ'Я.....	136
<i>Кравцова І.В.,</i> ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГЕОСПАДЩИНИ У КУЛЬТУРНОМУ ЛАНДШАФТІ ГАЙВОРОНЩИНИ.....	141
<i>Криловець М.Г.,</i> ПІДГОТОВКА КЕРІВНИКІВ ТУРИСТИЧНО-КРАЄЗНАВЧИХ ГУРТКІВ.....	145
<i>Курнос І. Т.,</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ ГАЙВОРОНСЬКОЇ ОТГ.....	151
<i>Лаба Л.О.,</i> ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ ГАЙВОРОНЩИНИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ ПРИ ЛІКУВАННІ ШКІРНИХ ХВОРОБ.....	154
<i>Лавренюк Л. І.,</i> ЗАМОВЛЯННЯ ГАЙВОРОНЩИНИ ТА УМАНЬЩИНИ.....	158

<i>Лебедєва О. О., Беркова О.П.,</i> СТВОРЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО МАРКЕТИНГОВОГО ПЛАНУ ДЛЯ ТУРИСТИЧНОГО БРЕНДУ ВОЛОДИМИР-ВОЛИНСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	163
<i>Максютов А. О.,</i> РЕГІОНАЛЬНА ІДЕНТИЧНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	167
<i>Мельник І. Г.,</i> РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНА ОСВІТА В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ.....	171
<i>Мельник О. В., Стельмах В. Ю., Ковальчук С. І., Качаровський Р. Є.,</i> МОЖЛИВОСТІ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБ'ЄКТІВ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ БАСЕЙНУ РІЧКИ КРАСОХА.....	176
<i>Назаренко Т. Г.,</i> ФОРМУВАННЯ ТУРИСТИЧНИХ ЗНАНЬ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ.....	180
<i>Немировська Т.Г.,</i> ТУРИЗМ ЯК СУЧАСНИЙ СПОСІБ ПІЗНАННЯ ТЕРИТОРІЇ.....	184
<i>Нетробчук І. М.,</i> ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНІ РЕСУРСИ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОТУРИЗМУ.....	189
<i>Поліщук В. П.,</i> МІСЦЕ ТА РОЛЬ ГАЙВОРОНСЬКОГО ТЕПЛОВОЗРЕМОНТНОГО ЗАВОДУ В ЕКОНОМІЦІ КРАЮ.....	194
<i>Полухіна О.Л.,</i> НАРИС ПРО ІСТОРІЮ ТА ГЕОГРАФІЮ МІСТА ЗАЛІЗНИЧНИКІВ.....	198
<i>Пугач С. О.,</i> ДОСЛІДЖЕННЯ ТРАНСПОРТНИХ МЕРЕЖ У ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЛУЦЬКОГО РАЙОНУ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	202
<i>Семко Н.Г.,</i> ІСТОРИЧНИМИ СТЕЖКАМИ СЕЛА ВІЛЬХОВЕ ГОЛОВАНІВСЬКОГО РАЙОНУ – ПЕРЛИНИ СКІФСЬКОГО СТЕПУ.....	206
<i>Ситник О.І., Петричук О.І.,</i> ВУЗЬКОКОЛІЙНІ ЗАЛІЗНИЦІ ЧЕСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ТА ЇХ ЗНАЧЕННЯ В ЖИТТІ КРАЇНИ.....	211
<i>Степаненко М. В., Бекова О.П.,</i> РОЗВИТОК СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ТУРИСТИЧНІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ.....	218
<i>Степаненко І.В.,</i> ОЦІНКА СУЧАСНОГО РІВНЯ ЗАБРУДНЕННЯ АВТОТРАНСПОРТОМ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ РІЗНИХ РАЙОНІВ МІСТА ГАЙВОРОН....	222
<i>Сухий П.О., Сендзік Ю.І.,</i> ЗЕМЛІ ОСОБЛИВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ЯК СКЛАДОВА ФОРМУВАННЯ ТУРИСЬКО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ РАЙОНІВ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕДКАРПАТТЯ.....	226

<i>Тверда Р.П.,</i> АНАЛІЗ РЕКЛАМИ ТУРИСТИЧНОГО ПРОДУКТУ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ ЖИТОМИРЩИНИ.....	229
<i>Хлевнюк О. Я., Працьовитий М. М.,</i> ПОЛІТИЧНІ РЕПРЕСІЇ 30-Х РОКІВ ХХ СТ. В ГАЙВОРОНІ	234
<i>Шуйський Ю.Д.,</i> ПРОВІДНІ НАПРЯМКИ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КАФЕДРИ ФІЗИЧНОЇ ГЕОГРАФІЇ, ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ГІС-ТЕХНОЛОГІЙ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ І. І. МЕЧНИКОВА.....	242
<i>Шуйський Ю.Д., Вихованець Г.В., Гижко Л.В.,</i> НАВЧАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ ПРИРОДНИХ СИСТЕМ СВІТОВОГО ОКЕАНУ В ГЕОГРАФІЇ.....	247
<i>Яценко В. С.,</i> РЕАЛІЗАЦІЯ ІНТЕГРОВАНОГО ЗМІСТУ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ЕКОНОМІКИ НА ПРИКЛАДІ ВИКЛИКІВ ДЛЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ГАЙВОРОНЩИНИ З ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ.....	252
<i>Iryna Kozynska,</i> FEATURES OF CARNIVAL TRADITIONS IN THE KINGDOM OF BELGIUM.....	256
<i>Sytnyk Ivan,</i> MOST POPULAR TOURIST DESTINATIONS IN CAIRNS.....	261

Бейдик О.О.,

*д. геогр. наук, професор
кафедри географії та туризму,
Мелітопольський державний
педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
e-mail: aabeydik@gmail.com*

Спиця Р.О.,

*канд. геогр. наук, ст. наук. співробітник,
завідувач відділу геоморфології та
палеогеографії,
Інститут географії НАН України
e-mail: spytsyaroman@ukr.net*

Шишка М.М.,

*керівник відділу рекреації,
НПП «Північне Поділля»
e-mail: myhaylo.sh@gmail.com*

КАРСТОВІ ВОДОЙМИ ПІВНІЧНОГО ПОДІЛЛЯ ЯК ЕКО-ТУРИСТСЬКІ ОБ'ЄКТИ

Карстове озеро – водойма, утворена в результаті затоплення карстових форм рельєфу поверхневими або (і) підземними водами. Карстові озера класифікуються за літологією вміщуючих порід; за генезисом озерних улоговин, їх морфологією та морфометрією; за приналежністю до певних гідродинамічних зон, за умовами живлення, ступенем проточності, термічного режиму; за мінералізацією та хімічним складом води. Проблематиці поширення карсту, генезису карстових озер присвячений широкий масив наукових та науково-популярних публікацій як вітчизняних, так і зарубіжних вчених і практиків [1-9]. При написанні статті висористовувались експедиційні, камеральні, в т.ч. картографічні методи (польові дослідження на території НПП «Північне Поділля», геоінформаційне моделювання, порівняльний підхід). Предмет-об'єктною сутністю та метою статті є фрагментарна характеристика стану карстових водойм Національного природного парку (НПП) «Північне Поділля», територія якого є полігоном для наукової, екологічної, виховної та

просвітницької діяльності, спрямованої, в основному, на туристсько-екскурсійні потоки. Дві карстові водойми, що розташовані на межі територій НПП «Північне Поділля» та Пеняківського лісництва Золочівщини поблизу с. Ясенів (Львівська обл.), можна вважати унікальними, загалом не типовими для цієї місцевості. Особливість їх полягає в тому, що розташовані вони на підвищенні у лісовому масиві під покривом багатолітніх буків Вороняцького горбогір'я (територія Заболотівської територіальної громади (ТГ) Золочівського р-ну), а в геоморфологічному плані – в межах Вороняцької морфоструктури, що сформувалася на північно-західному краї Подільської структурно-денудаційної височини, сформованої на неогенових і крейдових відкладах (рис.1).

На формування рельєфу Вороняцької морфоструктури визначальний вплив відіграли тектонічний і літологічний чинники. Протягом неотектонічного

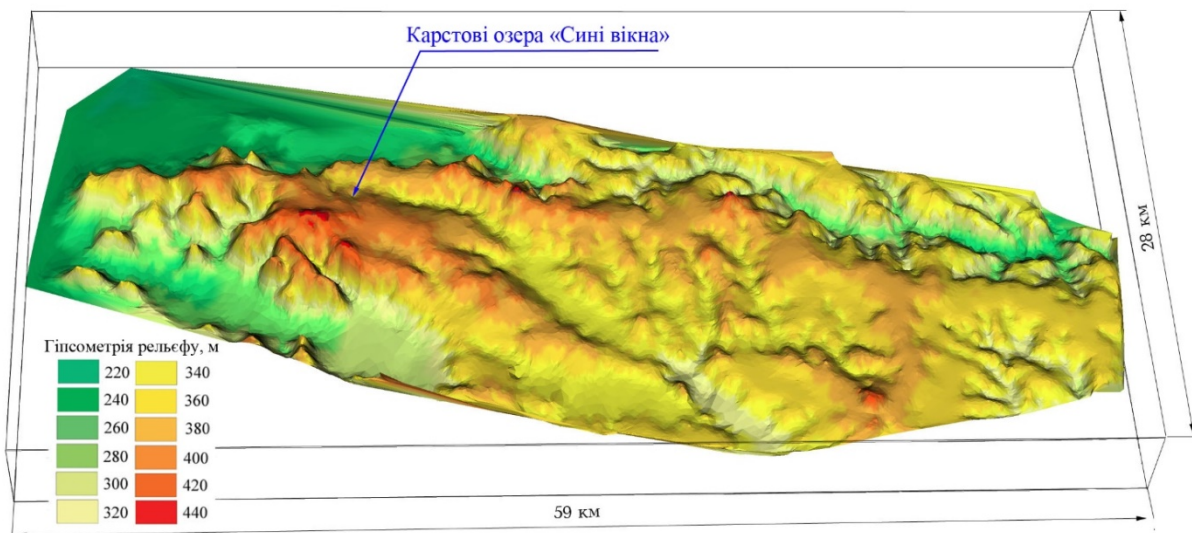

Рис.1. Розміщення карстових озер «Сині вікна» на тривимірній моделі рельєфу Вороняцької морфоструктури.

етапу формування рельєфу відбувалося під впливом двох різнонаправлених трансрегіональних розломних зон. На початковій стадії формування домінуючий вплив мала Кременецько-Пержанська зона розломів північно-східного простягання, про що свідчить орієнтація флексуроподібного підняття допалеогенових і неогенових відкладів. Пізніше (на пліоцен-четвертинному етапі) відбулася активізація субширотної Андрушівської зони розломів, що мало визначальне значення для формування сучасного рельєфу. На межі х

розміщеною західніше Золочівською морфоструктурою спостерігається субкарпатська орієнтація структурних елементів рельєфу, згідна з простяганням Терєбовлянської зони розломів. Північна межа морфоструктури підкреслюється чітко вираженим денудаційно-тектонічним уступом з перепадом відносних висот понад 100 м.

Літологічний чинник формування сучасного рельєфу полягає в формуванні протягом палеоген-неогенового часу в умовах неглибокого теплового морського басейну давніх рифів, складених карбонатними породами (вапняками), що підстеляються породами крейди. Літологічний склад порід крейди, палеогену і неогену сприятливий для формування області закритого і напівзакритого карсту, до мезоформ якого належать карстові озера «Сині вікна».

Географічні координати цих природних об'єктів дорівнюють $49^{\circ}55'51.00''$ пн.ш. та $25^{\circ}02'55.20''$ сх.д. Їх метричні параметри сягають діаметра 25 метрів у кожного водного плеса, що дорівнює майже 0,05 га. Глибина північної водойми дорівнює 3,8 м., південної – 3,5 м. Проте, унікальність цих водоймищ – в прохолоді та кришталевій чистоті води надзвичайно яскраво-бірюзового кольору (рис.2).

Із давніх-давен карстові водоймища на Вороняцькому горбогір'ї місцеві мешканці української національності називали «Сині вікна» через блакитний відтінок води. А мешканці краю польської національності, називали їх по-різному: одна із них мала назву «Синє око», друга – «Хованець». До речі, в період австрійського та польського владарювання на теренах Західної України, про них знали не тільки селяни довколишніх сіл, але й науковці-географи. На топографічних картах 1806-1887 років чітко позначено місце локації карстових

Рис.2. Карстова водойма станом на літо 2014 р. (фото М. Шишки).

водойм. Також вони позначені на польських військових картах 1924-1939 років. Про них в народі ходили легенди. В одній розповідалося, що у «Синьому вікні» втопилася корова і її туша виплила за декілька кілометрів у сусідній річці Луг. Інші впевнено доводили, що місцеві хлопчачки прив'язали до каменюки сніп соломи і вкинули у карстову безодню. З часом солома спливла у річці коло села Жарків, яке за 5 км від водойм. Однак, суть усіх переказів зводилася до того, що в цій місцевості є величезні підземні потоки, які живлять усі довколишні ставки та ріки.

На жаль, якихось масштабних історичних описів карстових водойм на Вороняцькому горбогір'ї поки що віднайти не вдалося. Однак, в окремих польських публікаціях, зокрема в книгах та періодичних виданнях, автори, з посиланням на минулі часи, а саме – кінець XIX ст. - початок XX ст., так описують водойми «Синє око» і «Хованець». *«Przy drodze między Huta Pieniacka a Majdanem występują niezwyklej urody źródła tzw. «Sine oko» i «Chowaniec» będące lejkowatymi zagłębieniami o przepascistych brzegach apelnione woda w kolorze turkusowym (tzw. bezdonie)»**, – пише Jerzy Stopa у книзі «Słownik geograficzny byłego województwa Tarnopolskiego».

* «При дорозі між Гутою Пеняцькою і Майданом виступають надзвичайної краси джерела, що називаються «Синє око» і «Хованець», які є воронкоподібної форми із стрімкими берегами, заповнені водою бірюзового кольору (так звані безодні)».

Про чарівність карстових водойм на Бродівщині у минулому також йдеться на одному із польських історичних сайтів: *«W pobliskim Majdanie (10 km na zachód drogą gminną od Pieniak) i Huty Pieniackiej (w połowie tej drogi, tj. 5 km) ciekawe zjawiska przyrody, a mianowicie źródła tzw. "Sine Oko" i Chowaniec, będące lejkowatymi zagłębieniami, o przepaścistych brzegach, wypełnione wodą o niebieskim zabarwieniu, której odpływ ginie w pokładzie kredowym»***.

Старожили довколишніх сіл, що розташовані в окрузі карстових водойм на Вороняцькому горбогір'ї не пам'ятають такого явища, як пересихання цих безодень. Зазначимо, що упродовж минулих століть карстові водоймища були повноводними. Можливо, рівень води у них в деякі роки й коливався, проте вода там була завжди. У 2010 р. ділянка, на якій розташовані карстові водоймища «Сині вікна», не увійшла до складу території НПП «Північне Поділля» як пам'ятка природи місцевого значення, що підлягає охороні. Проте, сьогодні карстові водойми використовуються як природні об'єкти, якими цікавляться туристи усіх вікових категорій. Однак, згодом рівень води у озерах почав раптово знижуватися. Перше суттєве пониження рівня було зафіксовано нами у грудні 2014 р. Тоді вода впала на 1,5 м. Якщо раніше заповнені водою обидві воронки виглядали як одне ціле водоймище, то зимою 2014-2015 рр. вже був чітко виражений поділ між воронками. Стічний ручай водоймищ практично висох через низький рівень води. Однак, вода у карстових воронках все ж зберігала яскраво-бірюзовий колір, який, найвірогідніше, підтримувався за рахунок розчинення водою вапнякових порід. Таке явище можна називати природним феноменом, який на території Вороняцького горбогір'я є не тільки рідкісним, а й унікальним (рис.3).

** У сусідньому Майдані (10 км на захід від муніципального дороги від Пеняк) і Гути Пеняцької (на половині віддалі, тобто - 5 км) є цікаві природні явища, а саме джерела "Синє Око" і «Хованець», які є западинами воронкоподібної форми з крутими краями, наповнені водою синього кольору, відтік від яких вимитий в крейдових покладах.

Рис.3. Карстові водойми станом на зиму 2014-2015 рр. (фото М. Шишки)

Малосніжна зима 2015-го р. та дрібні дощі весною не додали вологи карстовим водоймам, а в посушливе літо озера перетворилися на невеличкі калюжі. Зимою 2016 року, у грудні місяці, кришталево-чиста вода з відтінком блакиті взагалі зникла з карстових водойм (рис.4).

Рис.4. Карстові воронки станом на весну 2017 р. (фото М. Шишки).

Що стало причиною зникнення води у карстових воронках, поки що невідомо. Можливо, змінилися водоносні горизонти чи (або) кліматичні умови. Думка про те, що така ситуація склалася внаслідок антропогенного впливу, є,

напевно, хибною, адже неподалік «Синіх вікон» на віддалі 3 км знаходиться ще одне карстове джерело, – «Голуба криниця», і рівень води в ньому не змінювався. Відповідно, антропогенний фактор у цьому своєрідному катаклізмі відсутній. Відносно недовгим був період зневоднення карстових водойм «Сині вікна». Вже в листопаді 2018 р. ще недавно порожні карстові воронки знову заводнилися, а в лютому 2019 р. рівень води у них був чи не найвищий за останні 10 років (рис.5).

Рис. 5. Карстові водойми «Сині вікна» станом на лютий 2019 р. (фото М. Шишки).

Нині карстові водойми «Сині вікна» наповнені достатнім об'ємом води, яка відновила свій яскраво-бірюзовий колір. Стосовно рівня води в озерах, то в останні 3 роки він знижувався у межах 30-40 см від його максимальних значень. Щодо питання зникнення води у карстових водоймищах на Вороняцькому горбогір'ї зимою 2016 р. і чи таке явище не повториться у майбутньому знову, то воно вимагає подальшого вивчення геологами, гідрологами та геоморфологами.

Сьогодні карстові водойми «Сині вікна» вважаються унікальним гідрологічним об'єктом для мандрівників-любителів природи. Його відвідують туристи усіх вікових категорій, та, найбільше, школярі і студенти львівських навчальних закладів, екскурсанти інших областей України та зарубіжжя.

Список використаних джерел

1. Гвоздецкий, Н.А. Карст. Москва: Мысль, 1981. 2011 с.
2. Дублянський В. М., Щутов Ю. І. Походження та гідрогеологічні особливості глибинних карстових порожнин Українських Карпат. *Природні умови та природні ресурси Українських Карпат*: монографія. Київ: Наукова думка, 1968. С. 166 –174.
3. Дублянский В. Н., Смольников Б.М. Карстолого-геофизические исследования карстовых полостей Приднестровской Подолии и Покутья. Киев, 1969. 73 с.
4. Загальне геоморфологічне районування території України / упоряд.: В. П. Палієнко, М. Є. Барщевський, С. Ю. Бортник, Е. Т. Палієнко, Б. О. Вахрушев, Я. С. Кравчук, Р. М. Гнатюк, Ю. В. Зінько. *Український географічний журнал*. 2004, №1. С. 3–11.
5. Петровић Ј. Пешинеи јаме у Црној Гори и њихов значај. Годишњак Географског друштва СР Црне Горе. Цетинье, 1964.
6. «Сині вікна» – диво природи. *Рідна країна. Світоглядний портал*. URL <https://ridna.ua/2021/09/syni-vikna-dyvo-pryrody/> (дата звернення 01.03.2023).
7. Спиця Р. О. Морфоструктура, новітня і сучасна геодинаміка зони взаємодії Українських Карпат і платформних рівнин: дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.04. Київ, 2003. 262 с.
8. Stopa J. Słownik geograficzny byłego województwa tarnopolskiego. Warszawa. Warszawa, 2007. Т.1: А-Ж. 403 s.
9. Шербан М., Фиман И., Коман Д. Пещеры Румынии. Бухарест: Мериднаны, 1961.

УДК 338.486

*Беркова О.П.,
канд. екон. наук, доцент кафедри
міжнародного туризму
та країнознавства,
Національний авіаційний
університет
e-mail:0987366872@ukr.net*

ПОЗИТИВНІ ТА НЕГАТИВНІ ЕКОНОМІЧНІ ВИМІРИ ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Багато хто стверджує, що індустрія туризму є найбільшою галуззю у світі. Хоча її фактичну вартість важко точно визначити, економічний потенціал